

สร้างเครือข่ายแห่งความดีให้เต็มประเทศ

ประเวศ วะสี
(๑๗ มิ.ย. ๕๗)

ทุนไม่ได้มีแต่เงินเท่านั้น

ความดีเป็นทุนที่ใหญ่กว่าเงิน

คงไม่มีใครปฏิเสธว่าความดีนั้นดี แต่คำถามก็คือทำอย่างไรความดีจึงจะมีพลัง ท่ามกลางการพัฒนาด้วยโลกจิตและเงินเป็นใหญ่ในปัจจุบัน เรื่องนี้ไม่ยากอย่างที่คิด ถ้าเราเข้าใจความจริง ๒ ประการ คือ

๑. ทุกคนมีเมล็ดพันธุ์แห่งความดีอยู่ในหัวใจ

๒. พลังแห่งความดีเกิดจากการเอาความเป็นมนุษย์มาเชื่อมต่อกัน

มนุษย์มีกิเลสก็จริง แต่กิเลสไม่ได้มีด้านเดียว มนุษย์มีธรรมชาติอีกด้านหนึ่งด้วย ทุกคนมีเมล็ดพันธุ์แห่งความดีอยู่ในหัวใจ อย่างที่บางทีเรียกว่าเมล็ดพันธุ์แห่งโพธิ ถ้าใส่ปุ๋ยรดน้ำพรวนดิน เมล็ดพันธุ์นี้ก็จะงอกและผลิดอกออกผลแผ่ไพศาล การพัฒนาทุกวันนี้ไปใส่ปุ๋ยรดน้ำพรวนดินกิเลส ความชั่วจึงกลบความดี

ท่านเคยได้ยินเรื่องพลังนิวเคลียร์ ว่าเมื่อนิวเคลียสของสารเข้ามาเชื่อมผนึกกันที่เรียกว่า nuclear fusion จะปลดปล่อยพลังงานมหาศาลออกมา เช่นในดวงอาทิตย์เมื่อนิวเคลียสของไฮโดรเจน ๒ ตัว เชื่อมผนึกกันเป็นฮีเลียม เกิดพลังงานอันมหาศาลของดวงอาทิตย์

การเชื่อมต่อ ทำให้เกิดพลังงานมหาศาล

ในทางสังคมก็เช่นเดียวกัน เมื่อใดที่เกิดการเชื่อมต่อทางสังคม หรือ social fusion จะเกิดพลังงานทางสังคม (social energy) อันมหาศาล

มนุษย์ถูกแยกให้ตัดขาดจากกันด้วยประการต่าง ๆ

แม้แต่เด็กนักเรียนก็ไม่อยากคุยกับพ่อแม่ปู่ย่าตายาย เพราะคุยแล้วมันไม่ได้คะแนน ! เพราะคะแนนไปอยู่ที่การท่องวิชา นี่คือการศึกษที่ทำให้มนุษย์ตัดขาดจากกัน เพราะไปเอา “วิชา” เป็นตัวตั้ง

มนุษย์ถูกทำให้ตัดขาดจากกันเพราะเหตุอนานาประการ เช่น เพราะฐานะต่างกัน เพราะกฎระเบียบ เพราะวิชา เพราะเทคนิค เพราะธุรกิจ หมอไม่ยอมให้ญาติไปนั่งจับมือคนไข้ที่กำลังจะ

ตายเพราะเกาะเกาะการใช้เทคโนโลยี เพราะให้ความสำคัญแก่เทคโนโลยีที่เหนือกว่าการที่มนุษย์จะเอาหัวใจเข้ามาเชื่อมกัน

การตัดขาดทำให้ไร้วิญญาณ

อย่างเช่นการชำแหละโคหรือสุกรออกเป็นส่วนๆ เมื่อตัดขาดเป็นส่วนๆ ก็ไร้วิญญาณ การมีวิญญาณคือการเชื่อมต่อ อย่างร่างกายของเราถ้าทุกส่วนเชื่อมต่อกัน เราก็มีชีวิตมีวิญญาณ การพัฒนาทุกวันนี้เน้นที่การตัดขาดออกจากกัน จึงวิกฤตทุกๆ ทาง

กุญแจแก้วิกฤตคือการเชื่อมต่อ

ลองมาดูตัวอย่างเรื่องการเชื่อมต่อบ้าง

ตัวอย่างที่ ๑ อดีตผู้จัดการธนาคารออมสินคนหนึ่ง เมื่อธนาคารออมสินมีนโยบายให้สินเชื่อเกษตรกร เขาโกรธมาก เพราะเคยนั่งสบายอยู่ในห้องแอร์ คราวนี้ต้องออกไปพบเกษตรกรที่หัวไร่ปลายนา แต่ทำไปๆ เขาเกิดความสุขขึ้นอย่างประหลาด เพราะหัวใจของความเป็นมนุษย์ไปสัมผัสกัน เดี่ยวนี้รายได้เขาน้อยลงแต่ความสุขเขามากขึ้น เขาไม่อยากกลับไปทำอย่างเก่า

ตัวอย่างที่ ๒ เกษตรกรตำบลที่ขอนแก่นหลายคน เมื่ออาจารย์บัณฑิต อ่อนดำ ถามว่าเกษตรกรในตำบลที่เขาดูแลคนไหนพึ่งตนเองได้คนไหนพึ่งไม่ได้ ตอบว่า “ผมไม่รู้ รู้แต่ว่าผมเกลียดมัน เพราะมันคือ” ที่ว่าคือนี้คือบอกว่าให้ใช้ปุ๋ยใช้ยาฆ่าแมลงก็ไม่ค่อยจะยอมเชื่อ ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงคือมิติทางเทคนิค เรามักเรียนกันทางเทคนิคแต่ขาดมิติแห่งความเป็นมนุษย์ เมื่ออาจารย์บัณฑิตชวนไปคุยกับเกษตรกร รู้จักป่าคนนั้น ลูกคนนี้ ใครอยากทำอะไร ทำไม่ถึงทำไม่ได้ ความรู้สึกนึกคิดก็เปลี่ยนไป กลายเป็นคนมีความสุขและงานเดิน เพราะหัวใจของความเป็นมนุษย์เข้าไปเชื่อมกัน

ตัวอย่างที่ ๓ นักศึกษาระบบศาสตร ๔๐ คน อาจารย์ส่งเข้าไปอยู่กับชาวบ้านที่พะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ลึกเข้าไปในป่า อยู่บ้านละคนๆ ชาวบ้านก็ดูแลเลี้ยงดูเหมือนลูกเหมือนหลานให้กินกบกินเขียดตามประสาจน ปรากฏว่ารักชาวบ้านหมดทุกคน เรียกเขาเป็นพ่อเป็นแม่ เพราะหัวใจความเป็นมนุษย์เข้าไปเชื่อมกัน ไม่ได้ศึกษาแต่ “วิชา” เท่านั้น ขณะนี้ ธกส. ได้ให้ผู้จัดการสาขาทุกคนไปนอนบ้านชาวบ้านบ้านละคน และร่วมทำงานอย่างที่บ้านทำ เพื่อปลุกพลังทางปัญญาและพลังทางความดี

ตัวอย่างที่ ๔ ครูพบกับคุณอัมพรที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ทำมานานกว่า ๒๐ ปี ส่งเสริมให้ชาวบ้านรวมตัวกันตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เรื่องนี้ไม่ใช่ได้แต่ทรัพย์ แต่ได้ “จิต” และได้ “สังคม” เข้ามาเชื่อมต่อกัน ชุมชนเข้มแข็งมาก เพราะการเอาจิต เอาคนหรือสังคมเข้ามาเชื่อมต่อกัน สามารถทำอะไรๆ ได้เอง และมีความสุขมาก ถ้าเอาเงินเป็นตัวตั้งมันจะไปขาดทำให้ผู้คนตัดขาดจากกัน เพราะขาดการเชื่อมต่อด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ พระสุบิน ปณีโต ที่จังหวัด

ตราด ก็กำลังส่งเสริมการเชื่อมต่อทางสังคมขยายตัวออกไปมาก ครอบคลุมนั้นบัดนี้ตระเวนไปทั่วทุกภาคเพื่อสอนการเชื่อมต่อความเป็นมนุษย์

มีกระบวนการที่ชาวบ้านในชุมชนมารวมตัวกันทำวิจัยเรื่องชุมชนของเขาเอง ที่ **อาจารย์เสรี พงศ์พิศ** เรียกว่า “ประชาพิจัย” คือการวิจัยโดยประชาชน แล้วเอาผลการวิจัยมาทำแผนแม่บทชุมชน ขณะนี้ผู้ใหญ่โกลเมศร์ **ทองบุญชู** ก็กำลังประสานงานเครือข่ายแผนแม่บทชุมชน ๔ ภาค นี่ก็คือกระบวนการที่เอาความเป็นมนุษย์เข้ามาเชื่อมโยงกัน ซึ่งกำลังขยายตัวไปเป็นอันมาก ที่ยกตัวอย่างนี้เป็นส่วนน้อย ยังไม่ได้พูดถึงงานของปราชญ์ชาวบ้านและการพัฒนาอื่นๆ ซึ่งเป็นการเชื่อมต่อความดี งานเหล่านี้มีองค์กรสนับสนุนต่างๆ เช่น **พอช. ธกส. มูลนิธิหมู่บ้าน** สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา **สสส.** เป็นต้น จึงเป็นไปได้ที่เครือข่ายความดีนี้จะถักทอขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง

ตัวอย่างที่ ๕ เมื่อวันอังคารที่ ๘ มิถุนายน ที่ผ่านมา ผมไปร่วมประชุมสมัชชาสุขภาพคนพิการภาคเหนือ จัดโดยมูลนิธิคนพิการไทยที่มี **คุณณรงค์ ปฏิบัติสกริจ** เป็นประธาน ผมได้พบปะพูดคุยกับคนพิการมากที่สุดในชีวิต ได้เรียนรู้เรื่องที่ไม่เคยรู้และเกิดความบังคาลใจในเรื่องการเชื่อมต่อความดีเป็นอันมาก **คนพิการนั้นจิตใจสูงกว่าคนไม่พิการ** เพราะเขาผ่านความทุกข์แสนสาหัสอย่างไม่รู้จะหลบหลีกจนเอาชนะมันได้ เมื่อเขาเอาชนะความทุกข์ได้ เขาจึงมีจิตใจคืออยากทำประโยชน์และอยากช่วยเหลือผู้อื่น เขามักมีความสามารถพิเศษ เช่น บางคนเก่งคอมพิวเตอร์ คนตาบอดหลายคนเต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารเพราะฟังมาก ที่แน่ๆ เขาสามารถเป็นที่ปรึกษาแก่ทุกซ์คนอื่นได้ อาจดีกว่าครูและพระโดยทั่วไป เพราะเขาผ่านความทุกข์ยากมา บางคนบรรลุธรรมะเอาเสียเลย เช่น **คุณกำพล ทองบุญนุ่ม** ที่เขียนเรื่อง “จิตสดใสแม้กายพิการ-ทุกวันนี้ผมลาออกจากความทุกข์แล้ว” คนพิการอาสาสมัครทำงานเพื่อสังคมก็มีมาก ผมเคยพบคนพิการร่วมณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

ในด้านองค์กร มีมูลนิธิคนพิการ สมาคมคนพิการ และเครือข่าย **สวรส.** มีโครงการวิจัยระบบสุขภาพคนพิการ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก **สสส.** คนพิการได้ร่วมในกระบวนการยกร่าง พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติอย่างเข้มแข็ง

ถ้าไม่มองคนพิการว่าเป็นภาระ (burden) ต่อสังคม แต่

มองว่าคนพิการเป็นทุน (asset) เพื่อการพัฒนา คนพิการประมาณ ๓ ล้านคน สามารถถักทอกันเป็นเครือข่ายในการทำมาความดีขนาดใหญ่ทีเดียว

ตัวอย่างที่ ๖ เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน **สปสช.** (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ) ได้จัดประชุมเครือข่ายเพื่อนมะเร็ง (Cancer support groups) ที่สวนสามพราน นี่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ คือคนที่มึน้ำใจซึ่งอาจเป็นอาสาสมัคร อาจเป็นคนไข้ที่หายแล้ว หรือคนไข้ที่ยังเป็นอยู่ เจ้าหน้าที่ที่ดูแลผู้ป่วยโรคมะเร็ง ก่อตัวกันเป็นกลุ่มอาหารเพื่อนมะเร็ง พวกกันไปให้กำลังใจ

คนเป็นมะเร็ง แนะนำเรื่องอาหาร แนะนำการทำสมาธิ แนะนำกิจกรรมต่างๆ การเอาหัวใจความเป็นมนุษย์เข้ามาหากัน ทำให้เกิดความสุขมาก บางคนหายจากมะเร็ง บางคนกล่าวว่า “ฉันดีใจที่เป็นมะเร็ง” เพราะทำให้ได้เจอความสุขที่ไม่เคยเจอมาก่อนเลย ความสุขเกิดจากการที่ผู้คนมีน้ำใจดีต่อกัน และเกิดจากการทำสมาธิ

จะเห็นได้ว่าความเจ็บไข้ได้ป่วยก็เป็นโอกาสที่ผู้คนจะเอาหัวใจของความเป็นมนุษย์เข้ามาเชื่อมโยงกัน แล้วเกิดความสุขความสร้างสรรค์เหลือหลาย ความพิการ มะเร็ง ความเจ็บไข้ได้ป่วยทุกชนิด หรือโดยรวมก็คือความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์นั่นเอง มีอยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง ล้วนเป็นทุนที่มนุษย์มีความดีต่อกัน โอกาสที่จะสร้างเครือข่ายแห่งความดีจึงมีอยู่เต็มประเทศ

ตัวอย่างที่ ๗ สปริตแห่งการเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคม คนบางคนเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคมหรือเพื่อนมนุษย์ เรื่องนี้สามารถทำให้เกิดเต็มประเทศ โดยรัฐบาลมีนโยบายให้นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้าง สามารถใช้เวลาส่วนหนึ่งไปเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคม เช่น ไปดูแลคนแก่ เด็ก คนพิการ คนเป็นมะเร็ง คนป่วยอื่นๆ เด็กกำพร้า ฯลฯ เรียกว่าคนไทยทั้ง ๖๓ ล้านคน เป็นอาสาสมัครเพื่อสังคมอย่างใดอย่างหนึ่งสังคมจะอบอุ่นปลอดภัย และมีความสุขอย่างยิ่ง ผู้หญิงต้องเดินทางผ่านตรอกผ่านซอยที่เปลี่ยวก็มีอาสาสมัครเดินไปเป็นเพื่อน ไม่ถูกจี้ถูกข่มขืนเยี่ยงปัจจุบัน

เท่าที่ยกตัวอย่างมา จะมองภาพออกว่าคนไทยสามารถสร้างเครือข่ายแห่งความดีโดยเอาหัวใจของความเป็นมนุษย์เข้ามาเชื่อมกัน ให้ความดีเกิดขึ้นเต็มแผ่นดิน ความสุขความงามจะแผ่ไพศาลทั้งแผ่นดิน ในสมัยที่เงินเป็นใหญ่จนน่าเกลียด เต็มไปด้วยความโลภ โกรธ หลง และการเมืองเรื่องเลือกตั้งยังใช้เงินกันเป็นหมื่นล้าน สังคมไทยจะถูกนำเข้าไปสู่ความไม่เป็นธรรม ความแตกแยก และความรุนแรง ปัญหาใหญ่ๆ ยากๆ นั้นใหญ่เกินที่รัฐบาลใดๆ จะแก้ได้ **คนไทยต้องลงมือทำเอง** อย่าไปรอหรือเอาแต่ขอร้องให้ใครมาแก้ เขาทำไม่ได้หรอก แต่เราคนไทยทุกคนลงมือทำเองได้ อะไรที่เป็นความดีเราทำ เอาเมล็ดพันธุ์แห่งโพธิ์ หรือ หัวใจของความเป็นมนุษย์มาเชื่อมโยงกันเป็น **เครือข่ายแห่งความดี** ขยายออกไปให้เต็มประเทศ

เมื่อ **เครือข่ายแห่งความดี** แข็งแรง ก็จะดึงให้ทุกคนทุกฝ่าย รวมทั้งนักการเมืองด้วย เข้ามาอยู่ในตาข่ายแห่งความดี

ความดีเป็นทุนของการพัฒนาที่สำคัญที่สุด ไม่ใช่เงิน

คนไทยจงเอาหัวใจของความเป็นมนุษย์มาเชื่อมกันให้เต็มแผ่นดิน และเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศให้อยู่บนเส้นทางของความถูกต้อง เพื่อไปพ้นจาก “โมหะ – อบายภูมิ”